

Høyesterett - HR-1998-11-A - Rt-1998-217

Instans	Høyesterett - Kjennelse.
Dato	1998-02-20
Publisert	HR-1998-11-A - Rt-1998-217
Stikkord	Strafferett. Dokumentfalsk. Lovanvendelser.
Sammendrag	To 21 år gamle, tidligere ustraffede menn ble hver idømt 18 dager betinget fengsel og en ubetinget bot på kr. 2.500,- for dokumentfalsk, jfr. straffeloven § 182, jfr. § 179. Etter forutgående avtale møtte den ene i den annens sted til eksamen, skrev og leverte inn besvarelsen i den annens navn. Et dokument anses "eftergjort" når det gir inntrykk av å være utstedt av en annen enn den som i realiteten har utferdiget det. - Bruk av disiplinærreaksjoner i forbindelse med eksamensfusk, jfr. lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregående opplæring, utelukker ikke straff etter straffeloven.
Saksgang	Agder Lagmannsrett LA-1997-681 M - Høyesterett HR-1998-11-A, snr 60/1997.
Parter	Påtalemyndigheten (Aktor: statsadvokat Morten Bjone) mot 1) A 2) B (Forsvarer: advokat Ole Jakob Bae)
Forfatter	Flock, Gjølstad, Coward, kst dommer Lødrup, Holmøy

Nedenes herredsrett avsa 13 mars 1997 dom med slik domsslutning:

- "1. A, født 0.0.76, dømmes for overtredelse av straffeloven § 182 jf. § 179 til en straff av fengsel i 18 - atten - dager betinget med en prøvetid på 2 - to - år uten særlige vilkår samt en bot stor kr 2500,- - totusenfemhundre -, subsidiært 4 dager fengsel.
2. B, født 0.0.76, dømmes for overtredelse av straffeloven § 182 jf. § 179 til en straff av fengsel i 18 - atten - dager betinget med en prøvetid på 2 - to - år uten særlige vilkår samt en bot stor kr 2500,- - totusenfemhundre -, subsidiært 4 dager fengsel.
3. A dømmes til innen 14 - fjorten - dager å betale saksomkostninger med 7500,- - syvtusenfemhundre - kroner.
4. B dømmes til innen 14 - fjorten - dager å betale saksomkostninger med 5000,- - femtusen - kroner."

Etter anke fra de domfelte avsa Agder lagmannsrett 8 september 1997 kjennelse med slik slutning:

"Anken over lovanvendelsen forkastes."

Saksforholdet og de domfeltes personlige forhold fremgår av herredsrettens og lagmannsrettens avgjørelser.

De domfelte har anket lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett. Ankene gjelder lovanvendelsen.

Saksforholdet er i korthet følgende: Som avgangselev på allmennfaglig studieretning ved X videregående skole hadde domfelte nr 1, A, meldt seg opp som privatist i matematikk 2MN. Etter forutgående avtale møtte domfelte nr 2, B, opp for ham ved eksamen den aktuelle dag. B hadde tidligere avlagt eksamen i dette faget. Ved muntlig opprop ga han seg ut for å være A, tok hans plass, besvarte oppgaven og innleverte besvarelsen. Han hadde da påført besvarelsen det eksaminandnummer som A tidligere hadde fått tildelt.

De domfelte har for Høyesterett gjort gjeldende at lagmannsretten uriktig har anvendt bestemmelsen om dokumentfalsk i straffeloven § 182. Det bestrides at den innleverte besvarelsen er et ettergjort dokument. I den forbindelse fremheves at B bare førte As eksaminandnummer og ikke As navn på besvarelsen. Som et alternativt grunnlag for frifinnelse anføres at skolelovgivningens regler om reaksjoner ved eksamensfusk er uttømmende,

Side 218

og at bestemmelsen i straffeloven § 182 også av den grunn ikke kan anvendes. Under enhver omstendighet må eksistensen av disiplinærregler ved eksamensfusk innebære at straffeloven § 182 må fortolkes slik at de to domfeltes handlemåte faller utenfor denne bestemmelsen.

Jeg er kommet til at ankene må forkastes.

Straffeloven § 182 rammer den som i rettsstridig hensikt benytter som ekte eller uforfalsket et ettergjort eller forfalsket dokument eller som medvirker til dette. Lagmannsretten har lagt til grunn at B ved å innlevere besvarelsen har benyttet et dokument i straffelovens forstand, jf § 179, og at dette skjedde i rettsstridig hensikt. Denne delen av lovanvendelsen omfattes ikke av anken. I og med at eksamensbesvarelsen fullt ut er utarbeidet av B, er det ikke tale om noe forfalsket dokument. Det spørsmål saken reiser i forhold til straffeloven § 182 er således om den besvarelsen som ble levert inn, kan sies å være "ettergjort" i lovens forstand. At dokumentet ved dette ble benyttet som "ægte", kan ikke være tvilsomt.

Språklig sett kan begrepet "ettergjort" forstås dithen at det på forhånd må foreligge et annet dokument som så blir ettergjort, og hvor det ettergjorte dokument deretter blir benyttet som ekte. Straffeloven § 182 kan imidlertid ikke fortolkes på denne måten. Det er hevdvunnen oppfatning i juridisk teori at et dokument er ettergjort når det gir inntrykk av å være utstedt av en annen enn den som i realiteten har utferdiget det, se blant annet Kjerschow, Straffeloven med kommentar (1930) side 479 og side 487-488 og Bratholm/Matningsdal, Straffeloven med kommentarer (1995) side 406-407.

De domfelte har erkjent at det ville ha vært tale om et ettergjort dokument i straffelovens forstand dersom B hadde ført As navn på besvarelsen. Det fremheves at påføringen av eksaminandnummeret bare henviser til den fysiske person som i eksamenslokalet har den aktuelle eksaminandplass. Påføring av nummeret forutsetter en etterfølgende kontrollprosedyre og kan ikke anses som noen erklæring om denne personens identitet.

Jeg har vanskelig for å se at disse omstendigheter fratar eksamensbesvarelsen karakteren av å være ettergjort i straffelovens forstand. Det avgjørende må etter min mening være at besvarelsen, ved at As eksaminandnummer

ble påført, ga et feilaktig inntrykk av å være utarbeidet av ham. Når dette nummeret ved hjelp av de eksisterende prosedyrer uten tvil ville knytte besvarelsen til A, kan det ikke være avgjørende at den ikke var påført As navn.

Etter § 6 i lov 21 juni 1974 nr 55 om videregående opplæring kan departementet ved forskrift gi bestemmelser blant annet om hvilke tiltak som kan nyttes mot den som bryter eksamensbestemmelsene. Slike forskrifter er gitt av Kirke- og undervisningsdepartementet 3 august 1987. Etter § 23 b i forskriftene kan den som fusker eller forsøker å fuske i forbindelse med eksamen, ikke få eksamenskarakterer det året, men beholder eventuelle standpunktkarakterer. Denne reaksjonen er anvendt overfor A.

Det er ikke holdepunkter i forarbeidene til loven om videregående opplæring for at bruken av disiplinærreaksjoner skulle utelukke straff etter straffeloven. Dette gjelder hva enten det er tale om anvendelse av straffeloven § 182 eller andre bestemmelser i denne loven. Jeg kan ikke

Side 219

se at § 182 må anvendes med en slik begrensning. Jeg nevner her at disiplinærreaksjonen i dette tilfellet bare har rammet A, mens B - som ikke var elev ved skolen - har gått fri. Hvorledes spørsmålet hadde stilt seg dersom den type bruk av falsk dokument som har funnet sted i nærværende sak, hadde vært rammet av egne straffebestemmelser, finner jeg ikke grunn til å gå nærmere inn på.

Avslutningsvis bemerker jeg at jeg heller ikke kan se at selve eksistensen av de disiplinærreaksjoner som jeg har nevnt i det foregående, skulle lede til at straffeloven § 182 måtte fortolkes så snevert at handlinger av denne karakter faller utenfor.

Jeg stemmer for denne

kjennelse:

Ankene forkastes.

Dommer Gjølstad: Jeg er i det vesentlige og i resultat enig med førstvoterende.

Dommer Coward, kst. dommer Lødrup og dommer Holmøy: Likeså.